

Nr 141.

Av herr **Hällgren m. fl.**, om pension eller avskedsersättning åt växelstationsföreståndare, som entledigas till följd av växelstations automatisering.

Den för några år sedan påbörjade automatiseringen av landsbygdens telefonstationer har framkallat frågan om beredande av lämplig ersättning åt den personal — växelstationernas föreståndare — som tillfölje automatiseringen berövas sin utkomst.

Kungl. Maj:t har i fjol, efter framställning, utfärdat vissa bestämmelser i detta avseende (Kungl. Maj:ts brev till telegrafstyrelsen den 18 okt. 1940) bil. 1. Det synes dock vara behövt att dessa bestämmelser i vissa avseenden förbättras, innan de kunna sägas tillfredsställande fylla sitt ändamål.

Anställningsförhållandena för den personal, varom här är fråga, äro i huvudsak följande.

Vid stationer med 35 eller flera helårsabonnenter, d. v. s. stationer vid vilka tillämpas den i telefonreglementet § 6 angivna abonnemangstaxa I, bekostar telegrafverket lokal och betjäning. Stationens föreståndare är anställd hos telegrafverket, vanligen genom kontrakt. Kontraktsanställd växelstationsföreståndare åtnjuter en huvudsakligen i förhållande till abonnentantalet beräknad åsersättning för stationens skötsel och har att själv anställa och avlöna eventuellt erforderliga biträden.

Vid stationer med mindre än 35 helårsabonnemang, d. v. s. stationer vid vilka tillämpas den i telefonreglementet § 6 angivna abonnemangstaxa II, anvisa som regel abonnenterna själva lokal och anställa betjäning samt svara för därmed förbundna kostnader. Sådan stationslokal inredes så gott som undantagslöst i bostaden hos den person, som abonnenterna — efter telegrafverkets godkännande — anställt för växlingens skötande. Huvudparten av växelstationsföreståndarens inkomst kommer från abonnenterna. Inkomsten från telegrafverket inskränker sig huvudsakligen till ersättning för expediering av lands- och eventuella riksledningar samt viss ersättning för från allmänna samtalsapparater avgående telefonsamtal.

Genom automatiseringen blir växlingspersonal vid de av automatiseringen berörda stationerna obehövt. För den personal som sysselsatts med detta arbete torde endast i rena undantagsfall annan sysselsättning vid telegrafverket kunna beredas.

Utvecklingen mot automatisk telefondrift kommer därigenom att för den växlingspersonal, som måste entledigas, innebära stora svårigheter, särskilt som vederbörande i många fall är för sin utkomst helt beroende av in-

komsten från telefontjänsten. Flertalet av de sysselsatta torde också ha uppnått en levnadsålder, som avsevärt försvårar erhållandet av annan sysselsättning.

Teknikens framsteg och rationaliseringen bör emellertid från samhällets sida tillämpas med hänsynstagande till omsorgen om de anställdas trygghet och välfärd. Det bör också beaktas, att det här vanligen gäller personer, som vid antagningen torde hava förutsatt, att de, så länge dem åliggande arbete utfördes till belåtenhet, skulle få kvarstanna å sina respektive befattningar och alltså icke räknat med att till följd av tekniska förändringar mista sin sysselsättning och därmed i många fall också sin bärgning. Detta senare blir särskilt fallet, om vederbörande nått hög ålder och är bosatt å en liten ort med begränsade förvärvsmöjligheter.

Det måste även framhållas, särskilt vad gäller den äldre delen av denna personal, att den bidragit till telefonens spridning på landsbygden och därmed också till telegrafverkets nuvarande utveckling. Den har utfört ett många gånger banbrytande och intresserat arbete under ekonomiskt blygsamma och anspråkslösa former. Anskaffandet av nya abonnenter har på många håll varit ett led i växelstationspersonalens arbete.

Under sådana förhållanden torde det vara rimligt och rättvist, när genom automatiseringen den tid kommit, att telegrafverket icke längre behöver denna personals tjänster, att personalen erhåller en avlösning som tager hänsyn till befattningshavarnas tjänstetid i verket och det arbete de presterat.

Ett fastställande av generella bestämmelser rörande ersättning vid växelstations automatisering torde härvid vara den enda framkomliga och riktiga vägen.

Inom de organiserade växelstationsföreståndarnas led har man vänt sig emot den i de av Kungl. Maj:t fastställda ersättningsbestämmelserna stipulerade behovsprövningen. Bland annat kan denna befaras medföra, att äldre om sin egen ekonomi skötsamma föreståndare, vilka kanske utfört ett livslångt och uppoffrande arbete i telegrafverkets tjänst, bliva tillbakasatta i förhållande till den som om sin ekonomi varit mindre aktsam. Det torde anses vara skäligt, att till beloppet fastställda pensioner utan behovsprövning utgå till sådana föreståndare vid automatiserad växelstation, vilka i övrigt fylla de villkor som uppställas för ersättnings erhållande. Likaså torde den tjänstetid som kvalificerar till erhållande av avskedsersättning böra sänkas till tio år. Nämnda tidrymd måste anses vara tillräcklig för medförande av rätt till sådan ersättning, enär för extra telefonist anställd vid de större telefonstationerna rätt till liknande ersättning uppstår redan efter fem års anställning i verkets tjänst. Se härom närslutna bilaga 2 med utdrag ur gällande avtal mellan kungl. telegrafstyrelsen och Kvinnliga Telefontjänstemannaföreningarnas Centralförening. Härtill kan nämnas att Växelstationsföreståndarnas Riksförbund av Kungl. Maj:t tillerkänts

förhandlingsrätt i förhållande till telegrafstyrelsen jämlikt kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 292) angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän, se bilaga 3.

Bestämmelserna för pensions erhållande i samband med entledigande till följd av växeltelefonstations automatisering synas lämpligen böra överensstämma med föreskrifterna angående pensionering av viss arbetarepersonal i statens tjänst, Kungl. Maj:ts kungörelse den 7 december 1934 (S. F. nr 585). Den i nämnda kungörelse intagna bestämmelsen om förutsatt levnadsålder, vid vilken rätt till pension må inträda, bör sänkas till femtio år, en åldersgräns som sammanfaller med den i Kungl. Maj:ts skrivelse till telegrafstyrelsen den 18 okt. 1940 fastställda och som synes lämplig jämväl av den anledningen, att det här huvudsakligen gäller kvinnliga arbetstigare som varit utsatta för ett nervpåfrestande arbete.

I fråga om kravet på anställningstid föreslås sålunda i enlighet med telegrafstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 juli 1938, bil. 4, en minskning från 15 till 10 år av den i ovanberörda kungörelse stadgade anställningstiden, under förutsättning att vederbörande, om anställningstiden fått fortgå, skulle vid uppnådda 55 år — som utgör den för telefonistbefattning fastställda pensionsåldern — kunna uppvisa en anställningstid av minst 15 år.

Pensionens storlek bör lämpligen bestämmas i enlighet med vad som anges i 6 § förenämnda kungörelse av den 7 december 1934.

I Kungl. Maj:ts nyssnämnda skrivelse till telegrafstyrelsen begränsas rätten till ersättning till föreståndare för sådana stationer, vilka vid automatiseringstillfället ha minst 20 abonnenter. Det torde emellertid i detta sammanhang vara befogat upptaga till prövning huruvida det icke vore skäligt att ersättning efter vissa grunder utgick även till föreståndare vid station med lägre abonnentantal under förutsättning att denna under längre tid innehåft sin anställning. Härvid torde beaktas att föreståndarna vid sådana stationer mången gång utfört en verklig kulturgärning, då de med åsidosättande av egen bekvämlighet för en ringa ersättning utfört sin telefonpassning. Stationer av detta slag äro mest tillfinnandes i obygdor eller å platser med gles bebyggelse, vadan föreståndaren oftast härigenom varit urståndsatt att medverka till någon större ökning av abonnentantalet. Sådan ersättning torde även kunna anses befogad ur den synpunkten, att den betalning vederbörande erhållit under sin anställning icke stått i rimlig proportion till den för uppdragets fullgörande offrade tiden.

Med stöd av vad sålunda anförts vilja vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om att till växelstationsföreståndare vid station med minst 20 abonnenter, som entledigats eller kommer att entledigas till följd av växelstations automatisering och som efter uppnådda 18 års ålder under minst 10 år

innehaft anställning såsom föreståndare eller biträde vid växelstation, skall utgå antingen pension — därest vederbörande uppnått en ålder av 50 år samt, om anställningen fått fortgå, skulle vid uppnådda 55 års ålder kunnat uppvisa 15 anställningsår — med de belopp och på de villkor i övrigt, som angivas i kungl. kungörelsen den 7 december 1934 angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (S. F. nr 585/1934)

eller eljest avskedsersättning beräknad efter 8 kronor för varje full månad vederbörande varit anställd; samt

att till växelstationsföreståndare vid station med mindre än 20 abonnenter, som entledigas till följd av växelstationens automatisering och som efter uppnådda 18 års ålder innehaft anställning som föreståndare eller biträde vid växelstation, skall utgå avskedsersättning efter sådana grunder att vid en tjänstetid av 10 men ej 15 år utgår 25 kr., vid 15 men ej 20 år 37: 50 kr., vid 20 år och därutöver 50 kr. för varje vid stationen befintligt abonnemang, dock lägst 100 kr.

Stockholm den 21 januari 1941.

Elof Hällgren.

Evald Ericsson

Olof Andersson,

i Sörsjön.

Malmö.

Lars Lindahl.

Anders Paulsen.

Avskrift.

Bilaga 1.

Kungl. Finansdepartementet.

Till telegrafstyrelsen.

I skrivelse den 2 juli 1938 har telegrafstyrelsen hemställt om medgivande för styrelsen att enligt grunder och på villkor, som i skrivelsen angivits, till växelstationsföreståndare, som entledigats till följd av växelstations automatisering, utbetala pension eller avskedsersättning.

Växelstationsföreståndarnas riksförbund har med skrivelse den 10 augusti 1938 överlämnat ett av förbundet utarbetat förslag till grunder för bestämmande av pension och avskedsersättning, varom nyss nämnts.

Statskontoret har den 17 oktober 1939 avgivit infortrat utlåtande i ärendet, varefter och sedan växelstationsföreståndarnas riksförbund till Kungl. Maj:t inkommit med en ytterligare skrift telegrafstyrelsen, efter remiss, den 16 juli 1940 ånyo yttrat sig i ärendet.

Kungl. Maj:t finner gott förklara,

dels att årlig ersättning enligt föreskrifter, meddelade genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 januari 1935 angående bemyndigande för telegrafstyrelsen att tilldela ur telegrafverkets tjänst entledigad icke-ordinarie personal årligt understöd, må av telegrafstyrelsen utbetalas jämväl till föreståndare för växelstation med 35 eller flera abonnenter, vilken efter utgången av år 1936 entledigats eller framdeles kommer att entledigas till följd av växelstationens automatisering samt vid tidpunkten för entledigandet uppnått 50 års ålder och innehar 15 tjänsteår, vilka, såvida särskilda skäl icke föranleda undantag, böra hava infallit i obruten följd omedelbart före entledigandet,

dels ock att telegrafstyrelsen må utbetala avskedsersättning, beräknad efter åtta kronor för anställningsmånad, till sådan föreståndare för växelstation med minst 20 abonnenter, vilken efter utgången av år 1936 entledigats eller framdeles kommer att entledigas till följd av växelstationens automatisering och som icke kan komma i åtnjutande av årlig ersättning, varom nyss nämnts, men i avseende å tjänsteåren uppfyller de villkor, som enligt vad ovan sagts skola gälla för erhållande av sådan ersättning.

Detta får jag, på nådig befallning, meddela telegrafstyrelsen till kännedom och efterrättelse samt för växelstationsföreståndarnas riksförbunds underrättande.

Stockholm den 18 oktober 1940.

Ernst Wigforss.

Svante Ericsson.

Bilaga 2.

Utdrag ur gällande avtal mellan Kungl. Telegrafstyrelsen och Kvinnliga Teleföretjänstemannaföreningarnas Centralförening.

P. U. *Ang. avgångsgratifikation*: Styrelsens representanter uttalade, att den omständigheten, att de extra telefonisternas avlöningsförhållanden reglerats genom kollektivavtal, icke skulle i och för sig föranleda ändring i den förmånen för personalen att kunna efter Styrelsens prövning tilldelas avgångsgratifikation.

Anm. Avgångsgratifikationen utgör:

om avgången sker efter fem men före sex års sammanlagd tjänstetid, femhundra kronor, samt,

om avgången sker senare, ytterligare etthundra kronor för varje helt års tjänstetid utöver fem; dock sammanlagt högst ettusen kronor.

Vid beräkningen av den sammanlagda tjänstetiden för avgångsgratifikation göres avdrag för tid, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder tjänstemannen utan att tjänstgöra å sin befattning ägt uppbära oavkortad avlöning eller åtnjutit ledighet för sjukdom med uppbärande av viss del av avlöningen. Av anställningen i extra lokaltelefonists tjänstegrad medräknas endast tid, varunder vederbörande innehått förordnande.

Bilaga 3.

Avskrift.

Kungl. Kommunikations-
departementet.

Avskrift.

Överlämnas till Växelstationsföreståndarnas
riksförbund, Malmö, till kännedom.

TILL TELEGRAFSTYRELSEN.

Med bifall till därom av växelstationsföreståndarnas riksförbund gjord ansökning, varöver telegrafstyrelsen den 2 dec. 1938 avgivit utlåtande, tillerkänner Kungl. Maj:t nämnda förbund förhandlingsrätt i förhållande till telegrafstyrelsen jämlikt kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 292) angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän.

Detta får jag, på nådigste befallning, härigenom meddela.

Stockholm den 16 december 1938.

Albert Forslund.

/ Olof Sahlin.

Bilaga 4.

Avskrift.

TILL KONUNGEN.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer telegrafstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande för telegrafstyrelsen

att efter telegrafstyrelsens beprövande till sådan växelstationsföreståndare, som från och med den 1 januari 1937 eller senare entledigats eller som framdeles kommer att entledigas till följd av växelstations automatisering och som efter uppnådda 18 års ålder såsom huvudsaklig sysselsättning och förvärvskälla under minst 10 år innehaft anställning såsom föreståndare eller biträde vid växelstation utbetala

antingen pension — därest vederbörande uppnått en ålder av 50 år samt, om anställningen fått fortgå, skulle vid uppnådda 55 års ålder kunnat uppvisa 15 anställningsår — med de belopp och på de villkor i övrigt, som angivas i kungl. kungörelsen den 7 december 1934 angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (S. F. S. nr 585/1934),

eller eljest avskedersättning beräknad efter 8 kronor för varje full månad vederbörande varit anställd.

Vid detta ärendes avgörande hava närvarit generaldirektören greve Hamilton, byråcheferna Ljungqvist, Olson, Lundgren och Wold, förste byrådirektören Holmgren samt t. f. byråchefen Psilander.

Stockholm den 2 juli 1938.

Underdånigst
A. Hamilton.

J. Alfred Lundgren.

/ Hugo Lindberg.